herpy

GEKKOER

Fettsvansgekko

Hemitheconyx caudicinctus

En stillferdig, jordlevende gekko fra savannene i Vest-Afrika med en tykk, kjegleformet hale som fungerer som matpakke. Den er i slekt med *Eublepharis macularius* og ligner den mye, men vil ha det litt fuktigere. Den er enkel å stelle og et godt førstevalg for den som vil ha en rolig gekko som lever nede på bakken.

Familie: Eublepharidae Engelsk: African fat-tailed gecko Tidligere navn: *Stenodactylus caudi-cinctus; Psilodactylus caudicinctus* Publisert 14. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**18-23 cm** total lengde inkl. hale
Vekt	**40-75 g**
Levealder	**15-20 år**
Aktiv	**I skumringen og om natten**
Levevis	**Bakkelevende**
Biotop	**Savanne og tørrskog**
Vanskelighetsgrad	**Nybegynner**

STELL

Min. terrarium	**60 × 30 × 30 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**25-28 °C**
Varmeplass	**30-32 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**40-70 %**
UVB	**Valgfritt** Ferguson-sone 1
Kosthold	**Insekter**
Holdes	**Alene eller én hann med flere hunner**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**8-12 mnd.**
Kullstørrelse	**1-2 egg**
Kull per år	**3-5**
Inkubasjon	**43-70 dager** ved 28-32 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Ikke listet**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Hemitheconyx caudicinctus hører til øyelokksgekkoene, familien Eublepharidae, som har bevegelige øyelokk og loddrette pupiller. *Eublepharis macularius* er en nær slektning, og de to ligner hverandre både i bygning og levesett. Tærne er korte og kraftige med klør, men uten klebelameller, så gekkoen kan ikke gå opp glass og lever helt nede på bakken.

Navnet har den fra halen. Den er tykk og kjegleformet, smal ved roten og spiss mot enden, og den rommer fettreservene dyret lever av når det er lite mat i tørketiden. En fyldig hale er derfor det beste tegnet på at gekkoen har det bra. Huden er dekket av små, kornete skjell med større knopper imellom. Den naturlige tegningen er brede brune og lyse bånd på ryggen og lyse ringer om halen, og oppdrettere har avlet fram mange varianter, for eksempel dyr med en lys ryggstripe, albinoer og nesten helt hvite dyr.

Arten ble beskrevet av André Duméril i 1851 som *Stenodactylus caudi-cinctus* og senere flyttet til slekten *Hemitheconyx*, der den er typeart. Den blir omkring 18-23 cm inkludert hale og veier typisk 40-75 g som voksen. Hannene er litt større enn hunnene og kjennes på en rekke porer foran kloakken og en bule ved halerota.

Temperamentet er rolig, og de fleste dyr finner seg godt i forsiktig håndtering. Halen kan kastes ved fare og vokser ut igjen, men den nye halen blir glattere og rundere enn den opprinnelige.

Utbredelse og leveområde

Hemitheconyx caudicinctus lever i savanne og tørr skog i Vest-Afrika, fra Senegal og Gambia i vest gjennom Guinea, Mali, Burkina Faso, Elfenbenskysten, Ghana, Togo og Benin til Niger, Nigeria og nordlige Kamerun i øst. Typelokaliteten ligger i Senegal. Eldre opplysninger fra Liberia og Sierra Leone er usikre.

Arten forekommer i et bredt belte på tvers av Sahel og den sudanske og guineanske savannen. Funn utenfor dette området på kartet stammer fra dyr i fangenskap eller feilregistreringer.

> **Naturlig utbredelse:** Senegal, Gambia, Guinea, Mali, Burkina Faso, Elfenbenskysten, Ghana, Togo, Benin, Niger, Nigeria og Kamerun.

LEVEOMRÅDE

Gekkoen lever i åpen savanne, tørr løvfellende skog, på steinete skråninger og langs elver, typisk opp til omkring 1.000 meters høyde. Om dagen gjemmer den seg i huler i jorden og under steiner, der det er kjøligere og fuktigere enn på overflaten. Om natten, særlig etter regn, kommer den fram for å jakte på insekter og andre smådyr.

Året har en tydelig tørketid og regntid. Tørketiden er varm og svært tørr, og da lever gekkoen av fettet i halen. Regntiden gir fuktighet og rikelig med mat, og det er da de fleste dyrene yngler. Dagene er varme, og nettene kjøles ned til omkring 20 °C. Det mønsteret av varme, tørre overflater og fuktige skjul er det man skal etterligne i terrariet.

Stell

TERRARIET

En enkelt voksen gekko trenger et terrarium på minst 60 × 30 × 30 cm (lengde × bredde × høyde), og større er alltid bedre. Det er bunnarealet som teller, fordi arten lever på bakken. En hann med en eller to hunner, eller et par hunner, kan bo sammen hvis terrariet er minst 90 × 45 cm og har flere skjul. Hold aldri to hanner sammen, fordi de slåss og kan skade hverandre alvorlig.

Innred med minst tre skjul: ett i den varme enden, ett i den kjølige enden og et fuktig skjul. Det fuktige skjulet er en eske med et inngangshull, fylt med lett fuktig sphagnum eller vermikulitt. Det hjelper gekkoen med hudskiftet og gir den et sted med høy luftfuktighet. Legg til steiner, korkbark og et par flate trestykker som dyret kan klatre opp på og gjemme seg under, og sørg for at alle steiner står fast.

Som bunnsubstrat fungerer et lag på 2-3 cm gjødselfri jord blandet med kokosmuld, eller torv og vermikulitt i like deler. Unngå sand, som dyret kan svelge og få tarmslyng av. Ventilasjonen må være god. Fjern avføring hver dag, og gjør terrariet grundig rent et par ganger i året.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

TEMPERATUR

Gi gekkoen en tydelig temperaturforskjell fra den ene enden til den andre. Den kjølige enden skal holde 25-28 °C, og det varme stedet 30-32 °C målt på overflaten. Om natten kan temperaturen falle til 20-24 °C. Riktig nivå er det der dyret selv bruker hele terrariet.

Varm opp den ene enden med en varmematte, en varmepære eller et keramisk varmelegeme, alltid styrt av en termostat. En varmematte alene kan være for svak i et kaldt rom. Mål med et digitalt termometer i begge ender, og bruk gjerne et infrarødt termometer til å måle overflaten på det varme stedet. Oppholder gekkoen seg bare i den varme enden, er resten av terrariet for kjølig. Ligger den hele tiden i den kjølige enden, er det varme stedet for varmt. Under 20 °C blir den sløv og spiser dårlig.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Arten kommer fra tørre strøk, men skal ikke holdes helt tørt. Hold luftfuktigheten i terrariet på 40-60 %, og la den gjerne stige mot 70 % i perioder, mens det fuktige skjulet alltid er fuktig. Ikke sprøyt hele terrariet daglig. Kombinert med dårlig ventilasjon gir det lett luftveisinfeksjoner. Det enkleste er å holde mesteparten av terrariet tørt og bare det fuktige skjulet fuktig.

Sett en lav skål med friskt vann i den kjølige enden, og skift vannet hver dag. Gekkoen drikker av skålen. Et hygrometer viser om fuktigheten er i orden. Har dyret vanskelig for å få av seg huden under et hudskifte, så fukt det fuktige skjulet ekstra.

LYS OG UVB

Gekkoen er aktiv i skumringen og om natten og klarer seg uten UVB når den får D3-vitamin gjennom tilskudd. Et svakt UVB-lys kan likevel være en fordel, fordi det etterligner naturen og kan styrke kalkomsetningen. Velg i så fall et UVB-rør for skyggedyr (Ferguson-sone 1), for eksempel 5 %, og monter det over den ene halvdelen av terrariet, slik at det alltid finnes et mørkt sted å trekke seg tilbake til. Ha lyset på 10-12 timer i døgnet, gjerne styrt av en tidsbryter.

Bruk ikke sterke spotlamper som eneste varmekilde, fordi de tørker ut luften. Om natten skal det være mørkt, så et varmelegeme uten lys er bedre enn en lysende pære.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

FÔRING

Hemitheconyx caudicinctus lever av insekter. Grunnfôret er sirisser, dubia-kakerlakker og lignende, som har fått godt fôr et par dager før de gis videre. Melorm har en dårlig balanse mellom kalk og fosfor, og voksmøllarver er svært feite, så gi dem bare som godbit.

Unger under fire måneder fôres hver dag, og voksne dyr omkring tre ganger i uken med så mange insekter som de vil spise. Insektene må høyst være like brede som hodet på gekkoen. Pudre dem med kalk ved hver fôring og med et vitamintilskudd med D3 omtrent én gang i uken. Halen er den beste pekepinnen: er den tynn, skal dyret ha mer fôr, og er den svulmende feit, skal det kuttes ned.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

Hemitheconyx caudicinctus er rolig og enkel å ha i hånden. Den sover om dagen i et skjul, så håndter den om kvelden, og gi den en uke eller to til å venne seg til nye omgivelser før du tar den opp. Løft den fra siden eller nedenfra, og hold den lavt, slik at et fall ikke gjør skade. Ta aldri tak i halen, som kan kastes. Korte stunder på noen minutter er nok.

Arten klarer seg fint alene. En hann kan holdes med en eller to hunner, og hunner kan som regel gå sammen hvis det er plass og mange skjul. Hanner skal alltid holdes hver for seg. Følg med på bitt, skrammer og dyr som blir tynnere enn de andre. Det er helt normalt at gekkoen spiser sin gamle hud etter hudskiftet.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen kjennes på en tydelig rekke porer foran kloakken og en bule ved halerota, der hemipenis-posene sitter. Hunnen mangler porene, og bulen er liten eller fraværende. Kjønnet kan som regel sees når dyret veier 10-15 g. Arten blir kjønnsmoden etter åtte til tolv måneder. Hannen bør veie minst 40 g og hunnen minst 45 g før de settes i avl, og de mest produktive hunnene veier 45-55 g og er ett til tre år gamle. Sett aldri en for tynn hunn i avl, fordi eggleggingen tapper henne for kalk.

PARRING

Hemitheconyx caudicinctus yngler om vinteren, også i fangenskap. Mange oppdrettere får egg fra oktober til mai med høysesong fra november til mars. En kjølig periode stimulerer paringslysten, men er ikke nødvendig, og ofte er det naturlige temperaturfallet på et par grader om høsten nok.

Vil du kjøle ned dyrene, så begynn midt på høsten. Senk temperaturen et par grader om dagen, til det varme stedet er omkring 28 °C og den kjølige enden 21-24 °C, og slå gjerne av varmen om natten. Hold dyrene på tørt bunnsubstrat med friskt vann, og stopp fôringen, fordi stoffskiftet går ned. Nedkjølingen varer typisk fire til seks uker. Varm deretter langsomt opp igjen, og start med få insekter.

Sett hannen til hunnene når temperatur og fôring er tilbake på normalt nivå. Paringen skjer kort tid etter, og hannen biter hunnen i nakken, så følg med de første nettene. Hunnen kan lagre sæd og legge flere kull etter én paring.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger som regel to egg om gangen, små hunner av og til bare ett. Eggene er hvite, læraktige og 3-4 cm lange. Det kommer typisk 3-5 kull i året med noen ukers mellomrom. En hunn som legger mange egg ett år, legger ofte færre det neste.

Sett en eggleggingsboks i terrariet, for eksempel en plastboks på 35 × 20 × 10 cm med et hull på 4 cm i lokket, halvt fylt med fuktig sphagnum eller torv og vermikulitt. Substratet skal klumpe seg når du klemmer det, men det må ikke dryppe vann ut. Sett boksen bort fra varmen, slik at den ikke tørker ut. Hunnen legger av og til utenfor boksen, så se etter i terrariet når hun er nær ved å legge. Gi henne så mye fôr hun vil ha, og kalk ved hver fôring hele sesongen.

INKUBASJON

Flytt eggene forsiktig over i en liten boks med fuktig vermikulitt eller torv og vermikulitt, uten å vende dem. Legg dem halvt ned i substratet, og gi boksen et par små luftehull. Substratet skal være fuktig, men ikke vått, fordi eggene tåler for mye vann dårlig.

Kjønnet avhenger av temperaturen. Ved 28-29 °C blir ungene for det meste hunner, og eggene klekkes etter 55-70 dager. Ved 31 °C blir de for det meste hanner og klekkes etter 43-48 dager. Over 32 °C kommer det igjen mest hunner, men de blir ofte aggressive og dårlige avlsdyr. Under 28 °C og over 34 °C dør fostrene lett. Bruk en rugemaskin med termostat, og mål temperaturen ved eggene.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er 6-8 cm lange og veier omkring 4 g ved klekkingen. Hold dem enkeltvis eller i små grupper på to til fire i en plastboks med tørkepapir som bunnsubstrat, et fuktig skjul og en lav vannskål, ved samme temperaturer som de voksne. De begynner å spise et par dager etter klekkingen. Gi små sirisser, pudret med kalk, hver dag, og vei ungene jevnlig.

Del ungene hvis noen blir bitt eller henger etter i veksten. Ved omkring 15 g kan de flytte over i et vanlig terrarium. De er utvokste etter omkring ett år.

Helse og vanlige feil

Hemitheconyx caudicinctus er hardfør, men litt mer følsom enn *Eublepharis macularius*. De typiske problemene er:

- Hudrester som blir sittende fast på tær og halespiss når luften er for tørr. Et fuktig skjul forebygger det. Rester på tærne kan snøre av blodtilførselen, så løsne dem forsiktig med lunkent vann.
- Tarmslyng etter å ha svelget sand eller grus. Ikke bruk sand som bunnsubstrat.
- Kalkmangel (metabolsk beinsykdom) med bløde kjever, krumme lemmer og skjelvinger, særlig hos unge dyr og avlshunner. Pudre insektene, og gi D3 jevnlig.
- Luftveisinfeksjon ved kalde, fuktige og dårlig ventilerte forhold. Tegnene er hvesende pust, slim og åpen munn.
- Kryptosporidiose, en smittsom tarmsykdom som gir vekttap til tross for appetitt og kan være dødelig. Hold nye dyr i karantene, og hold terrariet rent.
- Innvollsorm og andre parasitter, særlig hos viltfangede dyr. Få en avføringsprøve undersøkt hvis dyret går ned i vekt.

Et friskt dyr har klare øyne, en fyldig hale og rolig pust. Søk veterinær med erfaring på krypdyr hvis halen blir tynn, dyret ikke spiser på flere uker eller har hevelser eller vanskeligheter med å puste.

Les mer: Karantene og hygiene Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.